

ДО
КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

СТАНОВИЩЕ
ОТ ВИСШИ СЪДЕБЕН СЪВЕТ ПО КОНСТ. ДЕЛО №12/2010 ГОД.

УВАЖАЕМИ Г-Н ПРЕДСЕДАТЕЛ,
УВАЖАЕМИ ГОСПОЖИ И ГОСПОДА КОНСТИТУЦИОННИ
СЪДИИ,

С определение на Конституционния съд от 1 юли 2010 год. Висш съдебен съвет е конституиран като заинтересована страна по конституционно дело № 12 /2010 г., образувано на 25 май 2010 г. по искане на 61 народни представители от 41-то Народно събрание за даване на задължително тълкуване с формулиран петитум: “тълкуване на правната категория “мандат” според основния ни закон” и “може ли мандатът да бъде прекратен предсрочно извън основанията, изрично посочени в Конституцията и закона”.

В искането е изразено становището, че мандатът и отгъток мандатните правоотношения имат за цел да дадат по-голяма стабилност на органа и неговите членове при осъществяване на функциите им. Той гарантира в голяма степен независимостта на мандатните членове от политическо или друго влияние.

Мандатността е защитен механизъм не на отделната личност, член на мандатния орган, а е защитен механизъм на самата демокрация срещу риска от узурпирането на всички власти от едно или друго, така или иначе, временно политическо мнозинство.

Присъединявайки се към изразеното в искането становище, че е недопустимо чрез закон да се прекратява предсрочно мандатът на органа, респективно на неговите членове извън посочените в Конституцията основания, молим да приемете следните доводи:

В чл.1 от Конституцията е заложено, че държавната власт се реализира чрез държавните органи, предвидени в нея. Гаранция за демократичност е обстоятелството, че държавните органи и процедурите за упражняване на държавната власт са законоустановени.

Държавният орган е обособена част от единната система от органи на държавата – държавни и обществени, които се намират в определени взаимоотношения при осъществяване на своите функции.

Бидейки звено в механизма на държавния апарат, държавният орган е снабден с държавни властнически правомощия. Те формират специфична юридическа качествена характеристика, наречена компетентност, посредством която той участва в процесите на осъществяване на държавната власт.

Компетентността на държавните органи притежава особена специфика в сравнение с правосубектността на останалите субекти на правото. Освен, че представлява не само право, но и задължение да бъдат извършени строго определени действия при наличието на определени факти, компетентността не може да съществува и да бъде упражнявана извън единната система на държавните органи и тяхното функционално взаимодействие. Освен това компетентността на държавните органи има три проявления – териториално, материално и времево.

Времевата компетентност засяга именно мандатните органи, които могат да упражняват своята власт само в рамките на дадения мандат. Принципът на мандатност като принцип, който гарантира стабилност и независимост на държавния орган, е въведен в Конституцията спрямо органите на трите власти – законодателна, изпълнителна и съдебна.

Във връзка с изложеното, очевидно е, че предмет на настоящото разглеждане на категорията „мандат“ е належаща в неговия публичноправен аспект, а не в частноправния или процесуален смисъл.

Конституционно установеният принцип на мандатността е приближаване до идеята за демократичното управление. Ръководните начала на централизъм, колективност и мандатност са свързани с правомощията и функционирането на изборните органи като по този начин се гарантира стабилност и независимост на всеки един публично правен орган в контекста на принципа за разделение на властите.

От тази гледна точка мандатът е гаранция за независимостта на всяка от властите по отношение на останалите. Поставен на тази плоскост, мандатът може да бъде разглеждан в тясна връзка с идеите за свободата и нейната екзистенциална корелация с отговорността, а именно, че мандатът е обективна предпоставка за отговорността.

Гаранциите за спазване на принципа на независимост на съдебната власт са пряко свързани с отговорността на магистратите пред гражданите, обществото и останалите власти. Посредством налагането на конституционен механизъм за отговорност на съдебната система се осигурява регулиране и баланс на гарантирания принцип на независимост.

Основна функция на съдебната власт, отново конституционно заложена, е да защитава правата и законните интереси на гражданите, юридическите лица и държавата.

Като еманация или израз на съдебната власт, съдебната система не може да се управлява отвън, от която и да е друга власт. Тя трябва да има управленски орган, включен в самата нея. Такъв орган по силата на Конституцията на Република България е Висшият съдебен съвет.

Създаването и функционирането на ВСС като конституционно-определен мандатен орган за управление на съдебната система е институционална гаранция за независимостта на съдебната власт. Нейното осигуряване, и в частност тази на Висшия съдебен съвет, е предпоставка за обезпечаване основните свободи на гражданите и съществено условие за справедливо и качествено правосъдие.

От друга страна подобряването на управлението на институциите и процесите в тях е отправна точка в Стратегията за продължаване на реформата на съдебната система в условията на пълноправно членство в Европейския съюз на Министерство на правосъдието. В нея е обърнато специално внимание на институционалното укрепване и мобилизиране на капацитета на ВСС към подобряване на качеството на правосъдието и дисциплиниране на процесите в системата. Това не би било възможно при условията на несигурност и постоянна угроза от предсрочно прекратяване на мандата на изборния орган в резултат на намеса, особено такава от страна на политически сили и влияния.

Законодателят, отдавайки необходимото значение на мандатността, е ограничил максимално основанията за нейното предсрочно прекратяване. Лицата, получили такъв мандат, изразяват не волята и интересите на органа, който ги е излъчил, а държавните интереси, като по този начин се гарантира независимостта им и свободното упражняване на предоставените властнически правомощия.

Следователно, те трябва да бъдат законово закрепени така, че да ги защитават срещу всякаква намеса, особено на политически сили.

Публичноправният мандат, за разлика от гражданскоправния, не може да бъде оттеглян по преценка от лицата (органите), които са го предоставили. Той е свободен, а не императивен - т.е. характеризира се с приоритет на обществените интереси пред интересите на възложителите на мандата. Ето защо лицата, получили такъв мандат следва да отстояват и изразяват държавните интереси. Затова и при тълкуването на съответната норма в Конституцията за предсрочно прекратяване на мандата на изборните членове на ВСС, не следва да се излиза извън рамката на основния принцип за максимално ограничаване на основанията. Всяко разширяване на тези основания трябва да се възприема като нарушение на закона.

Чл.130, ал.4 от Конституцията изрично установява мандат от пет години за изборните членове на Висшия съдебен съвет. Хипотезата на предсрочно прекратяване на мандат, съдържаща се в Конституцията, касае само индивидуални мандати на членове на съответния орган. Предсрочното прекратяване на мандата е допустимо по изключение и само при настъпване на такива обстоятелства, които обективно отнемат възможността да се изпълняват задълженията, възложени с мандата, както и при подаване на оставка.

В чл. 130, ал.8 от Конституцията лимитивно са посочени основанията, на които мандатът на член на ВСС може да бъде прекратен предсрочно: 1. подаване на оставка; 2. влязъл в сила съдебен акт за извършено престъпление; 3. трайна фактическа невъзможност да изпълнява задълженията си за повече от една година; 4. дисциплинарно освобождаване от длъжност или лишаване от право да упражнява юридическа професия или дейност.

Възможност за предсрочно прекратяване на мандат на **законно избран Висш съдебен съвет** не е предвидена нито в Конституцията, нито в Закона за съдебната власт.

Тук с мястото да припомним, че конституционно-правните норми притежават най-висока степен на устойчивост. Тя се гарантира от тяхното предназначение и от специалния ред за провеждане на конституционна ревизия. При цялата мобилност на другите правни норми, които реагират динамично на обществената необходимост, конституционно правните норми запазват своята непокътнатост и съхраняват своята стабилност във времето. Промяната им може да бъде израз на обществен катаклизъм.

Затова Конституцията като върховен нормативен акт, който полага основите на действащото право на Република България **не се реформира**

от прагматични, а от съображения от принципен, фундаментален характер. Тази особеност на конституционно-правните норми приближава към разбиранията на Кант, че материята на правото като явление е променлива, но принципите ѝ са обективни и непроменливи. В случая не се слага знак на равенство между конституционното право и правото като система и като явление. Става въпрос за това, че **именно принципите на Конституцията**, изразени в съответните норми са най-консервативните и затова - най-малко досегаеми, както в Конституцията, така и в цялото законодателство. Тъкмо затова на тях се крепи правото на всяка държава.

Изхождайки от въпроса за правната характеристика и същността на конституционните норми в зависимост от тяхното съдържание, безспорно е, че регулиращите мандатността, в частност на ВСС, са от категорията на конституционно-правните норми, установяващи конституционни принципи.

В този смисъл е и решение № 8 от 15 септември 1994 год. по конституционно дело № 9/94 г., с което е прието, че предсрочно могат да бъдат освобождавани само отделни членове на ВСС, но за органа не е предвидено основание за предсрочното му прекратяване. Висшият съдебен съвет като орган може да бъде прекратен само с конституционна разпоредба. Със закон е недопустимо прекратяване на неговата дейност, включително и поради изменение на изискванията за изборните му членове. Това би довело до нарушаване на конституционно закрепения принцип на мандатността и вменените му от законодателя цели.